

Berättelsen om en holk

Urpo Könnömäki

Vi byggde vårt hus 1983 i Älby Hage. Tomten ligger på en höjd i lummig mälarnatur med rikt djur- och fågelliv. Där fanns det gott om ugglor och de hoade magiskt på nätterna.

Vi hade en granne som var ivrig holkbyggare. Av honom fick vi en stor uggleholk 1986 som vi satte upp i en av våra stora ekar. Snart märkte vi att det började flyga fåglar in i holken, men det var inga ugglor utan storskrakar! Vi blev funder samma hur de skulle kunna klara ungarna till vattnet ca 1 km bort. Jag visste hur honan lockar ungarna att hoppa ur holken och en morgon vaknade jag till lockropet kl 04.30, jag rusade till fönstret och fick se de tre sista ungarna landa på backen. Fallhöjden är ca sju meter så det blev ett ordentligt hopp. Tack vare sin ”mjuka” konstruktion klarar ungarna stöten mot marken galant! Sammanlagt var det sju stycken som snällt följde efter mamman mot Mälarens vatten.

Ugglorna fick vänta på sin tur ett par år. Men sedan har de häckat framgångsrikt flera gånger. Ungarna stannar länge i och invid holken. Föräldrarna matar och vaktar ungarna, oftast vill de inte visa omgivningen när de lämnar bytet. Det är mycket rogivande att studera deras beteende. Den sista ugglehäckningen 2010 var den roli-

Foto: Urpo Könnömäki

Knipunge i ”havet”.

Foto: Göran Forsberg

Kattuggleungar.

gaste. Både föräldrarna och ungarna var väldigt samarbetsvilliga och orädda. Ugglorna var som marionettkådespelare. De satt gärna i holkhålet och vickade på sina huvuden och visade upp sig.

”Uggleholken” har också visat sig vara en populär häckningsplats för knipor som har häckat där flera gånger. Första gången vi upptäckte dem var när kniporna med vinande vingar landade inne i holkens bakre vägg med ett ”klonk”. De hade svårt att få stopp i den höga farten. I flera år har kniporna fått ungar. Sista häckningen av knipa 2017 blev dramatisk på grund av att kniporna inte fick ut alla sina ungar ur holken hur mycket hon än lockade eftersom botten börjat luta utåt. Som tur var hörde jag henne och klättrade upp i trädet och ”kastade” ner de tre kvarvarande ungarna till mamman. Hon fortsatte att locka och till slut hamnade de tre i vår lilla damm och trodde väl att de var framme vid ”havet”. Holken ramlade ner några dagar före julen 2017 efter 30 år som populär bostad.

Gräsandhäckningar

Jan Sondell

Våren 2017 var kall och torr. Det fanns inte särskilt gott om insekter för olika fågelungar och jag såg också få andkullar. Några saker förvånade mig särskilt när det gällde gräsandens häckningar. Den 13 juni kom en hona med tre ungar (ca en fjärdedel av de vuxna i storlek). Det konstiga var att en hanne medföljde. Normalt brukar ju paret upplösas i och med att honan lägger sig att ruva. Att det inte var en tillfällighet visar motsvarande observation den 25 juni. Nu hade ungarna minskat till två och storleken ökat till hälften av de vuxnas storlek. Att hannen ledsagar honan under ungarnas uppväxt är mycket ovanligt enligt Johan Elmberg (JE), Kristianstads högskola, som studerar gräsanden.

Jag har under våren haft två honor och tre hannar på tomten, honorna har, som jag uppfattat det, försöka hitta lämpliga bolägen samtidigt som de uppvaktades av hannarna. Troligen har en av honorna fått fram en kull och kanske var det den försmådda hannen som nu optimistiskt uppvaktade honan oberoende av att hon hade sina ungar i släptåg.

Lite förvånande uppträdde sedan en hona med 9 nykläckta ungar så sent som den 29 juli. Redan den 1 augusti var antalet reducerat till 7, den 3 augusti var siffran nere i 4 och den 7 till 3. Tre var antalet fortfarande den 13 men den 15 var siffran bara 2. Bekymmersamt var att ungarna växte så långsamt. Fortfarande efter 31 dagar (den 29 augusti) var de bara hälften av den vuxna honan i storlek (se bild). Normalt blir en unge

fullvuxen i längd på ca 35 dagar enligt JE. Den 10 september var ungarna drygt fem sjättedelar av mammans längd. Nu har det gått 43 dagar sedan ungarna sågs första gången. Detta pekar mot att uppväxttiden var ca 2 veckor längre än för ungar födda i normal tid.

Ungarna var inte särskilt rädda utan gick att studera på nära håll när de gick och ”snappade insekter” i gräsmattan. Vad jag misstänkte den 15 augusti var att de bara mekaniskt snappade i luften i topparna på det ganska torra gräset. Några smådjur att plocka i sig verkade de inte hitta. De sprang också ca 25 m från vattnet, även om det var under honans uppsikt borde det vara ganska lätt för allehanda predatorer (räv, katt, hund, mink, rovfågel) att snappa till sig en unge. Så mycket bättre är det dock inte heller i sjön enligt JE. Gäddorna är ett reellt hot mot ungarna. Tydligt är att predatorer och näringsbrist lätt kan reducera ungarnas antal, särskilt för sent födda kullar.

Hona med halvvuxna gräsandungar 29 augusti 2017.